

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse pise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Dolžnost vsakega organiziranega učitelja in organizirane učiteljice je, da je naročnik, oziroma naročnica našemu listu! To je zahteva stanovske zavednosti! Čim hujši je pritisk sovražnikov šole in učiteljstva, tem bolj se moramo združevati in medsebojno podpirati! — Iznova pozivljamo vsa okrajna učiteljska društva, naj store svojo dolžnost v polnem obsegu! Agitirajte, pridobivajte novih naročnikov!

Pouk v nemščini na slovenskih ljubljanskih ljudskih šolah.

(Poročilo šol. voditelja J. Dimnika pri lok. konferenci na I. m. šoli.)

C. kr. okrajni šolski nadzornik A. Majer je podal c. kr. mestnemu šolskemu svetu uradno predlogo, v kateri želi, da bi se s prihodnjim šolskim letom na vseh javnih mestnih ljudskih šolah pričelo s poukom v nemščini že v 2. razredu. V 6., 7. in 8. razredu ljudske in pa v meščanski šoli naj bi se vrhutega poučevala zemljepis in zgodovina v nemškem poučnem jeziku.

Vprašanje je ostalo odprto in do meritornega sklepanja še ni prišlo.

Da se ta zadeva v vsakem oziru natančno pojasni in razbistri, so se šolska vodstva pozvala, naj potrebno ukrepejo, da se k temu vprašanju izrazijo tudi učiteljski zbori posameznih šol v domači konferenci in tozadevno mnenje predlože c. kr. m. š. svetu.

Na I. mestni deški šestrazrednici je poročal o tem predmetu šolski vodja J. Dimnik dne 20. t. m. takole:

Ambros, Grabolle in drugi novejši metodiki in izkušeni šolniki povdarjajo: »Die zweite Klasse ist eine Leseklasse.« In prav imajo; zakaj izkušnja nas uči, da se otroci dandanes v drugem razredu ne priučijo glasovno-pravilnemu čitanju in sicer zaradi tega ne, ker učitelju primanjkuje časa za vajo v čitanju. Vsekako bi se moral učni načrt tako preurediti, da bi imel učitelj več časa za pouk materinega jezika, ki je prva podstava in glavni predpogoj za uspešni pouk vseh drugih predmetov. Sredstvo v dosegu učnega smotra vseh predmetov je pa, če znajo učenci najpoprej glasovno-pravilno čitati in paziti na ločila in

na dobro naglašanje, kakor zahteva učni načrt iz leta 1884.

Z ozirom na ta dejstva in pa tudi z ozirom na to, da ljudska šola ni učilnica za tuje jezike in ne pripravljavnica za srednje šole, sem odločno zoper to, da bi se že v drugem razredu pričelo s poukom v nemščini. To bi bilo na škodo materinega jezika otrok in pa na škodo ostalih predmetov, katerih znanje je otroku neobhodno potrebno za življenje.

Nemškemu jeziku je — vzemimo za zgled petrazrednice — določenih v 3., 4. in 5. razredu 17 ur na teden, in sicer na škodo materinega jezika, ki mu je določenih v 3., 4. in 5. razredu samo 11 ur! Nemščina se poučuje na naših petrazrednicah v 3. razredu po 7 ur na teden, slovenščina pa po 4 ure; v 4. razredu nemščina po 5 ur, in slovenščina pa po 4 ure na teden; v 5. razredu nemščina po 5 ur in slovenščina pa samo po 3 ure na teden! Razvidno je iz tega, da daje naš učni načrt nemščini veliko prednost pred slovenskim jezikom. Posledica temu je, da se učenci ne morejo naučiti zadostno materinega jezika, ki mora biti podstava vsemu šolskemu pouku in tudi pouku v nemščini! Da bi pa dobili učenci boljšo podstavo v materinem jeziku že v nižjih razredih, naj se v 3. razredu pouk v nemščini skrči za dve uri in razširi pouk v slovenščini za 2 uri. Pouku v nemščini bi se pa izdatno pomagalo, če bi imeli za ta predmet bolj praktične knjige, kakor jih imamo pa dandanes, ki so bolj pripravne za otroke nemške narodnosti, kakor pa za naše otroke.

Na Štajerskem se začne pouk v nemščini sicer že v 2. razredu, zato imajo pa v 3., 4. in 5. razredu določenih manj ur za nemščino, kakor pa pri nas. Tamkaj se poučuje nemščina v 2. razredu po 3 ure na teden; v 3. razredu po 4 ure (pri nas po 7 ur!); v 4. razredu na Štajerskem po 4 ure (pri nas po 5 ur) in v 5. razredu na Štajerskem po 4 ure, pri nas pa po 5 ur. Vrhutega je določena v vsakem razredu na Štajerskem po ena ura na teden za nemško lepopisje, kar se pa tudi pri nas godi.

Z ozirom na to, kar sem povedal, predlagam:

1. Učiteljski zbor I. m. šole je zoper to, da bi se uvedel pouk v nemščini že v 2. razredu. (Sprejeto soglasno.)

2. Da bi dobili otroci že v nižjih razredih boljšo podlago v materinem jeziku, naj se razširi v 3. razredu pouk v slovenščini

za 2 uri in skrči pouk v nemščini za 2 uri. (Sprejeto soglasno.)

3. Skliče naj se enketa obstoječa iz izkušenih šolnikov, ki naj sestavi za slovenske otroke praktične šolske knjige za pouk v nemščini. (Sprejeto soglasno.)

4. Visoki c. kr. deželni šolski svet se naprosi, da izposluje na višjem mestu ustanovitev c. kr. pripravljavnih razredov za srednje šole na vseh ljubljanskih slovenskih deških šolah. (Sprejeto soglasno.)

Razpis c. kr. m. š. sveta priporoča tudi, da bi se poučevala zemljepis in zgodovina v 6., 7. in 8. razredu ljudske šole in pa v meščanski šoli v nemškem poučnem jeziku.

Jan Amos Komensky in ž njim vsi pedagogi povdarjajo, da je uspešen pouk mogoč edinole na podstavi materinega jezika. Kako bo otrok poznal domovje, domačo deželo in domovino, če se mu bo opisovala v tujem nerazumljivem jeziku?! Privadil se bo pač blebetati par tujih besedi, ne bo se mu pa vcepila s tujim jezikom ljubezen do domovja, domače dežele in domovine. Narodne pravljice, ki so podlaga zemljepisnemu in zgodovinskemu pouku in zgodovinske pripovedke, ki ustvarjajo in utrjujejo značaje, dosežejo svoj namen pri otroku edinole, če se mu pripovedujejo v tistem jeziku, ki je v njem pripovedovala njegova mati prve pravljice in pripovedke. Krasoto domače grude bo znal otrok le tedaj ceniti, če se mu opisuje v milem in ljubem materinem jeziku. Zgodovina je pa še posebej predmet, ki izredno vzgojevalno vpliva na učenca, ker mu zbujajo razum, blaži njegovo srce, utrjuje značaj, vzgaja pravstvenost, zbujajo patriotski čut in ljubezen do domovine.

Tega pa nikakor ni mogoče doseči, če bi se tako važna predmeta, kakor sta zemljepis in zgodovina, predavala v tujem jeziku.

Iz teh razlogov je tudi »Društvo slovenskih profesorjev« na zadnjem obnem zboru sklenilo, delovati na to, da se bo zgodovina tudi v srednjih šolah poučevala v slovenskem jeziku.

Zato pa: roko na srce in pomislite, če je mogoče, da bi se ta dva tako važna predmeta, ki v njih tiči toliko vzgojevalne moči in vpliva, vcepilja slovenski mladini v nemškem jeziku. To se ne sme zgoditi! To bi bil moralčen umor slovenskih otrok!

Če bi se pa uvedel na slovenskih šolah nemški jezik že v 2. razredu in če bi se po-

učevala zemljepis in zgodovina v višjih treh razredih osemrazrednic in pa v meščanski šoli v nemškem učnem jeziku, bi se moral potemtakem tudi na nemških šolah uvesti slovenski jezik že v 2. razredu in tudi zemljepis in zgodovina bi se morala v zadnjih treh razredih nemških osemrazrednic in v nemških meščanskih šolah poučevati v slovenskem jeziku, zakaj deželni jezik je vendar važnejši, kakor pa drugi deželni jezik. Mislim pa, da bi se Nemci temu odločno uprli, in prav bi imeli; zakaj tudi za otroke nemške narodnosti bi bila taka odredba moralčen umor in sicer iz razlogov, ki sem jih navedel pri otrocih slovenske narodnosti.

Pri zemljepisnem in zgodovinskem pouku moramo gojiti tudi avstrijsko domoznanstvo. To nam ukazuje poleg šolskih zakonov tudi normale c. kr. deželne predsedstva z dne 20. julija 1890. I. št. 2061 (c. kr. m. š. sv. z dne 9. sept. 1890, št. 393). Ta normale so povzročila vojaška oblastva, ki zahtevajo, da morajo biti učenci ljudskih šol, ki se zglašajo za sprejem v c. in kr. vojaške šole, poučeni o najvažnejših momentih zgodovine naše države in presvetle vladarske rodovine. Ta normale ukazuje, da mora učitelj pri zemljepisnem in zgodovinskem pouku v višjih razredih obračati vso pažnjo na to, da se v teh dveh predmetih doseže učni smoter, kakor ga določa učni črtež in pa šolski in učni red. »Vsa predpisana tvarina pravi omenjeni normale dalje — se nahaja v naših berilih, a učiteljeva dolžnost je, da jo popolni in zanimivo stori z lepim, jasnim, nazornim in gladko tekočim pripovedovanjem, da iz svojih učencev odgoji zavedne državljane, ki bodo iz vsega srca ljubili lepo svojo domovino in prebalega nje vladarja.«

Lepo, jasno, nazorno in gladko tekoče pripovedovanje je pa najlaglje mogoče v materinem jeziku in učenci bodo dosegli učni smoter edinole, če se jim bo predavala učna snov v materinem jeziku.

Tudi normale c. kr. ministrstva za nauk in bogočastje z dne 24. junija 1912, št. 28099 (razpis c. kr. d. š. sv. z dne 22. julija 1912, št. 4880), glaseč se: »Beachtung des Marinewesens beim Unterricht an den niederen und mittleren Schulen« stoji na stališču, da se doseže zaželjeni smoter edinole na podstavi materinega jezika. Med drugim pravi ta normale: »In erster Linie gibt der Unterricht in verschiedenen Fächern Anlaß, ungezwungen über das Marinewesen zu sprechen z. B. beim Unterricht in der Muttersprache durch Darbietung und Erklärung geeigneter Lesestücke; beim Geschichtsunterricht, bei der Schilderung von Entdeckungsfahrten, bei verschiedenen Kapiteln der Geographie, beim Unterrichte in der Bürgerkunde« itd.

Torej le na podstavi materinega jezika se doseže pri zemljepisnem in zgodovinskem pouku zaželjeni učni smoter; zato stojim odločno na stališču, da se morata zemljepis in zgodovina tudi v višjih razredih poučevati v slovenskih šolah slovensko, v nemških šolah pa nemško.

Povdarjam še enkrat, da ljudska šola ni učilnica tujih jezikov in ne pripravnica za srednje šole, ampak učilnica za življenje. Za življenje si pa prisvoji učenec podane mu nauke edinole, če so se mu predavali v njega materinem jeziku.

Zato se moj 5. predlog glasi: »V 6., 7. in 8. razredu ljudske šole in pa v meščanski šoli naj se poučujeta zemljepis in zgodovina na slovenskih šolah v slovenskem, na nemških šolah pa v nemškem poučnem jeziku.« (Sprejeto soglasno.)

LISTEK.

† Josip Cernatič.

Letošnji božični praznik je bil žalosten zimski dan. Divji oblaki na nebu, megla po ulicah staroslavnega Justinopolisa, sedanjega Kopra, so motili poezijo najlepšega praznika krščanstva. Zvonovi so peli tožno pesem smrti, iz hiše žalosti v ulici sv. Blaža se je vil mrtvaški izprevod proti cerkvi.

Množica meščanov vseh slojev je spremljala k večnemu počitku mlado žrtev krute morilke človeškega rodu. Izdihnil je bil svojo trpečo dušo mladeneč, ki se je bil posvetil našemu tako idealnemu stanu, stanu trpljenja in vednih prevar. Pokojni Josip Cernatič se je rodil kakor sin pred leti umrlega kaznilniškega čuvaja I. 1891. v Kopru. Od I. 1898—1906 je obiskoval vladnico c. kr. učiteljskega ravnotam. V I. 1906—1910 je absolvirал učiteljske, zadnje leto v Gorici. Uboga mati je morala z borno pokojnino preživljati njega, sestro in sebe.

S 1. septembrom 1910 je nastopil svojo učiteljsko službo v Komnu na Krasu. Bil je tiha, skromna narava. Z navdušenjem se je lotil dela. Bil je priden kakor mravlja. Samo šola mu je bila smoter življenja. Njej je žrtvoval vse dni, vse ure svojega tako kratkega delovanja. Bil je splošno priljubljen med vaščani kakor med kolegi zaradi svojega blagega značaja.

Začel je bolehati. Kmalu po novem letu 1911 je začel pokašljevati. Še par mesecev se je upiral bolezni, toda kmalu je moral prositi za dopust. Dobil ga je, in njegova usoda je bila že zapečatená. Neizprosná morilka mladih bitij ga je držala v svojih krempljih. Zajedla se mu je v organizem in mu pila srčno kri. Upal je nekaj časa, da se mu izboljša zdravje, slednjič ga je zapustilo še to upanje. Kako otožno je zrl njegovo oko v daljavo, strmelo je v svet. Vse okolo njega je kipeło življenja, on je umiral. Ni bilo dovolj telesnih bojev, pridružile so se še psihične.

C. kr. okrajni šolski svet v Sežani mu je dajal do novega leta 1912 še plačo. Od novega leta 1912 dalje je bil navezan le na borni dohodek svoje matere, ki se ni ločila niti za trenotek od svojega ljubljene-

ca. Zdravnik vedno v hiši, pomanjkanje ravno tako. Ako bi se ne bili našli usmiljeni ljudje, ki so semtertja priskočili z malim darom ubogi družini na pomoč, bi bil moral trpeti še lakoto v svojih zadnjih dneh. Trpke besede mi silijo na papir, toda pozabljeno bodi vse. Sramota za XX. vek, da so izročeni ljudje, ki se trudijo leta in leta s študijem, na milost in nemilost dobrosrčnih sosedov, znancev. Naš humanitarni vek skrbi za pse itd., a za človeka trpina ima le prazne fraze, izgovore. Dragi Josipe! Ne bom dalje razvijal tragedije Tvojega tako kratkega življenja. Pogledal si nekoliko v svet in moral si že oditi. Tvoje telo počiva v hladni zemlji, Tvoj duh zre iz azurnih višav na nas. V duhu zrem Tvojo gomilo. Koliko dobrega bi bil storil svojemu narodu, a ni ti bilo dano. Ti si dokončal tek svojega življenja, nas čaka še sklep. Te vrstice naj ohranijo spomin na Te, da ne izgine neopažen v neskončnost.

Ko sem Te videl pred dvema letoma, ko si mi bil tovariš na šolskem polju, nisem mislil, da Ti bom pisal priučujoče vrstice.

S tem sklepam! Slava Tvojemu spominu, mladi trpin, pokoj Tvoji duši!

Tvoj pobratim Zvonko.

Učitelj J. Režek stavi dodatni predlog, ki se glasi: »To poročilo s predlogi vred naj se postavi na dnevni red prihodnje okrajne učiteljske konference.« (Sprejeto soglasno.)

Vabimo na svoj občni zbor, ki se vrši 9. februarja 1913 ob 11. uri v združenem lokalu v Celju, Breg 26 s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo načelnstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Potrjenje računskega zaključka. 5. Event. volitve v načelnstvo in nadzorstvo. 6. Slučajnosti.

UČITELJSKA GOSPODARSKA IN KREDITNA ZADRUGA V CELJU,

registrirana zadruga z omejeno zavezo.
LUDOVİK ČERNEJ. FRAN VOGLAR.

Laž in resnica.

Boj s klerikalizmom je težak, ker se ne poslužuje poštenih sredstev. Vse mu je dobro, kar mu pride pod roko: kamen, nož ali laž. Kdo drugi je to že bolj izkusil nego napredno učiteljstvo?

Vzemi v roke katerikoli klerikalen list, odprti ga na katerikoli strani — povsod mrgoli napadov na šolo in učiteljstvo. Vzroke poznamo in namen tudi. Najgusnejši pa je, da ni klerikalca nobeno sredstvo ljubše kakor laž. Boga na jeziku — v srcu laž! To je njihov program. Že stokrat smo to dokazali, danes to lahko iznova dokazemo.

V zadnji številki smo objavili na uvodnem mestu nekaj spominov na nesrečnega tovariša Vinka Brusa, ki se je dne 3. januarja ustrelil v Matenji vasi, gnan v smrt od klerikalne krivice, ki mu ni priznala draginske doklade, dasi jo je zaslužil, ker je bil v skrajni sili in potrebi. Citirali smo Brusovo pismo, kjer sam to tikoma pred smrtjo izrečno poudarja. Nadalje smo ponatili iz »Sava«, 2. številka z dne 11. januarja, članek, ki govori o tragediji v Matenji vasi. Mi smo to v svojem listu direktno označili s tem, da smo natiskali ime lista »Sava« z debelimi črkami.

»Slovenec« z dne 20. t. m., št. 15, pa preobrača besede, iztrgane iz »Savinega« članka in zasukane po klerikalni maniri, tako, da je iz njih razvideti, kakor bi dotični članek pisali mi sami, pozivljajoč naravnost na poboj, češ, da se mora revolver zasukati!

Da poštena javnost spozna vso klerikalno laž in perfidnost, bodi nam dovoljeno, da citiramo inkriminovane besede iz »Savinega« članka, paralelno pa da ponatisnemo »Slovenčev« notico.

»Sava«:
... To je vnebovpijoča krivica, kakor gospodari zdaj kler. večina z denarjem, ki pride v pretežni večini iz naprednih vrst, kuopje mrtve duše za sramotno nagrado — neznačajnosti in nezvestobe. Naravno je, da pri takih razmerah trpi šola. Kako bo vzgajal učitelj otroke k značajnosti, ako sam ni značajen. Naloga vseh poštenomislečnih je, da pomagajo streti to neznačajno strahovlado, da jo pohodijo in pomendraj, kakor se pokonča in uniči strupen gad, in poziva, da se mora revolver, ki je bil obrnjen v lastno telo (slučaj Brus) — zasukati. S takim dokumentom svoje izobrazbe hoče liberalno učiteljstvo izsiliti od oblasti draginske doklade. Mi bi pa lahko vprašali drž. pravdnistvo in politično oblast, ali je dovoljeno, učiteljskemu glasilu priobčevati članke, zaradi kakršnih bi morali uredniki drugih listov v zapor?

Mi, oziroma »Sava« nismo napisali nobene besede proti oblasti; mi, oziroma »Sava« nismo nikjer in nikoli rekli, da se mora revolver zasukati, vendar pretvarja katoliški »Slovenec« naše besede tako, da potem lahko kliče državnega pravdnika in politično oblast proti nam! Ker se »Slovenec« laže prav po cigansko, zato bi morali po njegovi logiki naši uredniki — v zapor! Ne mi, ampak tak nesramen lažnik bi moral v luknjo, da se malo ohladi njegova slepa strast, ki mu še citatov ne da prepisovati brez potvora! In tak revolverski list uživa protekcijo škofa!

Namesto, da »Slovenec« laže, naj citira Brusovo pismo, ki smo ga mi zadnjič priobčili, naj v celoti priobči članek »Sava«, potem bodo tudi njegovi ljudje spoznali, kje je resnica, kje laž. Vedeli bodo, da je pač že dobropoljski štrukelj brusil nože, mi pa še nismo nikoli klicali na prelivanje krvi, dasi bi imeli za to dovolj vzroka!

Potovanje slovenskih učiteljev na jug.

Ker je pred dvema letoma od Slov. Šolske Matice nameravano potovanje na jug zaradi grozeče kolere moralo izostati, namerava imenovano društvo prirediti to

potovanje v letošnjih glavnih počitnicah, in sicer približno v času od 24. avgusta do 8. septembra. Upati je, da bodo gg. učitelji in učiteljice, ki imajo v tem času še deloma šolo, dobili od pristojnih oblasti dopust. Program potovanja je isti, kakor je bil svoječasi razglašen v »Učiteljskem Tovarišu« in »Popotniku«, namreč: Trst, Pulj, Mali Lošinj, Zader, Šibenik, Spljet, Hvar (Lesina), Vis, Komisa, Gruz, Dubrovnik, Kotor, Novigrad, Mostar, Sarajevo, Jajce, Banjaluka, Zagreb. — Stroški za osebo bodo približno K 200 (vožnja, hrana in prenočišče). Potovanje se vrši le, če se oglasi najmanj 30 udeležencev, ki vpošljejo Slovenski Šolski Matiči na račun do konca majnika 1913 po 100 K, ostalo pa v mesečnih obrokih. Kdor se oglasi, dobi vplačani denar le tedaj nazaj, če bi se potovanje sploh ne moglo izvršiti.

Slov. Šolska Matica.

Okrajna konferenca slovenskih ljudskih šol Trsta in okolice.

Trst, 20. januarja 1913.

Konferenca se je vršila dne 7. t. m. v vrdeljski ljudski šoli.

Po določitvi predsednikovega namestnika in namestnikovega namestnika (Stipe Fruga in Anton Požar) in po volitvi dveh tajnikov-zapisnikov (Jože Čok in Ana Svagel) otvoril predsednik, c. kr. okr. šol. nadzornik prof. Ivan Nekerman, kmalu po deveti uri konferenco in konstatira skoraj popolno udeležbo, ker manjka le četvorica izmed službojučega učiteljstva, in sicer zaradi bolezni; čita opravičila nekaterih povablencev, kakor ono bivšega c. kr. deželnega šolskega nadzornika viteza Antona Klodiča Sabladoskega, ono nestorja tržaškega-slovenskega učiteljstva, ravnatelja Antona Valentiča, ki oba želita konferenci najboljših uspehov.

Dalje opravičuje odsotnost okrajnega glavarja, voditelja uradov c. kr. namestništvenga svetovništva doktorja Emila pl. Fabrizija in c. kr. dež. nadzornika Frana Matejčiča, ki oba, nujno uradno zadržana, želita konferenci dosego želnih smotrov.

Pozdravlja dalje navzoče učitelje-katehete in učitelje privatnih šol, ki so se odzvali vabilu, dasi ne primorani.

Dalje se spominja predsednik v zvišenih besedah njega jasnosti, tržaškega ces. namestnika princa Hohenloha, kateremu učiteljstvo zbog zaslug, ki jih ima njegova jasnost v dobrobit šole in učiteljskega stanu, priredi na predlog predsednikov presrečno ovacijo s trikratnim »živijo«.

Zaključuje svoj uvodni govor, spominjajoč se onih izmed učiteljstva, ki nam jih je odtegnila kruta smrt pač prerano, namreč Andreja Široka, Rafaela Kovačič in Frana Pelicona. Tem v spomin je konferenca zaklicala »slava«.

Na to se je vršila volitev stalnega konferenčnega odbora za dobo do prihodnje okrajne konference. Po kratki debati so bili izvoljeni po vzkliku: Ivan Daneu, Pavla Hočevar, Ivan Kraševac, Josipina Pošega, Ivanka Sabadin in Ivan Vrščaj.

V pripravljalni odbor okrajne učiteljske knjižnice so bili izbrani takisto po vzkliku: Mira Engelman, Fran Fonda, Roza Goli, Marica Gregorič, Ferdinand pl. Kleinmayr in Ciril Valentič.

Sledilo je poročilo okr. šolskega nadzornika Nekermana o stanju šolstva. Poročilo, z vsvo mogočo natančnostjo in vestnostjo sestavljeno, je poslušalo učiteljstvo z vidno napetostjo, ker se je v resnici v njem zrcalilo pravo stanje našega šolstva, ki ima še mnogo in vsestranskih potreb. Pač kar se je moglo storiti, in ob danih razmerah je to mnogo, se je vse storilo v vsestransko povzdigo šole, in to naj bo učiteljstvu v prijetno zavest, to naj bo gospodu nadzorniku v zadoščenje za vse prizadevanje, za vsa stremenja, ki jih ima on za povzdigo naših šol; njegovo poročilo je jasna slika vsestranske delavnosti učiteljstva, združenega s svojim priljubljenim nadzornikom, Burno ploskanje koncem govorila je bila primerna zahvala za podano poročilo.

Na to se je vršilo predavanje doktorja Vrčona, okrajnega zdravnika sežanskega, o temi: »Prva pomoč v nezagodah v šoli. Kako je učiteljstvu postopati v tem slučaju in uporabljati šolsko lekarno?«

Gospod zdravnik je razložil pozornim poslušalcem v poljudni besedi več slučajev, v katerih bo večja učiteljeva roka nadomeščala zdravnika, ki ga šola nima vedno na razpolago. Hvaležno učiteljstvo se je strinjalo z zahvalo, izrečeno mu po g. predsedniku na predavanju, ki je bilo splošno odobravano.

Po zdravnikovem predavanju je bila konferenca prekinjena od dveh in pol.

Popoldansko predavanje je obsegalo šest točk:

1. »Nasveti glede šolskih knjig, ali ostanejo v rabi Gangl-Josinove čitanke,

ali naj se uvedejo druge, katere?« Referat: V. Trobec — K. Gerdol — K. Rodč.

2. »Nasveti glede preosnove podrobnih učnih načrtov.« Referat: F. pl. Kleinmayr — A. Sancin — E. Peternel — A. Germek.

3. »Nasveti glede preosnove nadaljevalnih šol, ker dosedanjí nadaljevalni tečajji ne odgovarjajo današnjim zahtevam.« Referat: F. Bratoš — J. Pošega.

4. »Ženska ročna dela.« Referat: J. Vodopivec.

5. »Enotna ureditev normalnih urnikov na ljudskih šolah tega okraja« (se odstopa stalnemu konferenčnemu odboru.)

6. Posebni predlogi.

Vsem točkam je učiteljstvo sledilo pažljivo in vztrajno.

Izvolila se je enketa 20 članov za sestavo novih čitank, ki bodo odgovarjale krajevnim razmeram in današnjim zahtevam, in enketa 6 članov za sestavo podrobnih učnih načrtov. — V prvo enketo so bili izvoljeni: Fran Bratoš, Amalija Čok, Vinko Engelman, Ivan Grbec, Kristina Gerdol, Marica Gregorič, Karl Gruntar, Marija Hartman, Pavla Hočevar, Ferdo pl. Kleinmayr, Marija Kmet, Valeska Košir, Ivan Kraševac, Amalija Martelanc, Karl Rode, Janko Samec, Anton Seme, Ana Svagel, Ciril Valentič in Juliana Vodopivec; v drugo enketo pa: Fran Bratoš, Ivan Daneu, Mira Engelman, Valeska Košir, Ivan Kraševac in Anka Scheimer.

Sprejele so se različne resolucije, kakor: Uvedba K. Vidrovega »Moje prvo berilo«, odprava P. Končnikove »Slovenske slovnice« in uvedba Schreiner-Bezkajkove »Jezikovne vadnice«, prošnja do ravnatelja A. Črnjveca, da izda še računico za peti in šesti razred, predelanje italijanskih učnih knjig po vzorcu Schreinerjevih nemških vadnic, uvedba H. Druževičeve pesmarice, uvedba italijanščine s tretjim in nemščine s četrtem šolskim letom, več tedenških ur v nadalj. šoli in primeren učni načrt, določen za dečke in deklice, posebe za zgornjo in posebe za spodnjo okolico ter posebne strokovne učitelje za to; posebne učiteljice za ženska ročna dela in drugo.

Ob sklepu konference se predsednik zahvaljuje vsem udeležencem za vztrajnost pri konferenci in za zanimanje, s katerim so sledili dnevnemu redu. Zahvaljuje se šolski oblasti za dovoljenje, da se je smela vršiti konferenca, zahvaljuje se svojim namestnikom-podpredsednikom pri konferenci, zahvaljuje se domačemu učiteljstvu za vse udobnosti, ki jih je imelo zborujoče učiteljstvo tekom dneva, posebno voditelju šole Ivanu Donevu.

Pred razstankom poda predsednik v zvišenih besedah vdanostno izjavo Njegovemu Veličanstvu kot prvemu zaščitniku in dobrotniku šolstva, na kar pozove zbrano učiteljstvo, da da izraz temu čuvstvu s klici »živijo« na Njegovo Veličanstvo, in z avstrijsko himno se zaključí vsestransko dobro uspešno zborovanje.

Kako nam je presojati tečaje za ljudskošolske učitelje na kmetijskih šolah.

Piše K. K.

(Konec.)

Zaradi tega trdim, da v Avstriji ni še nastopil ugoden čas za uvedbo kmetijskih nadaljevalnih šol. Naravno je, da je treba poprej izpopolniti in povzdigniti ljudsko šolstvo. Istinito izpopolnjevanje ljudskega šolstva v kulturni smeri, odgovarjajoče kulturni nalogi ljudskega šolstva, bo ob sebi izcimilo naravnim potom nadaljevalno šolstvo, in sicer dobro utemljeno in uspešno delujoče. K temu treba le dosledno ustrezati težnjam zavrednega, organiziranega učiteljstva in nasvetom merodajnih krogov, to je zastopnikov strokovnjakov raznih gospodarskih panog. Mi se usojamo pripomniti le sledeče: Čim več se od učiteljstva zahteva, čim večja odgovornost in naloga se mu hoče poveriti tudi v nadaljevalni šoli, tem večjo predizobrazbo mu preiskrbite pred nastopom in po nastopu službovanja, tem višje socialno stališče mu pa tudi odkažite z dostojnimi prejemki.

Kdor pa zabranjuje slednje, jasno dokazuje, da od šole ničesar ne zahteva, da mu je celo odveč. Kdor hoče za šolo kaj storiti, mora za učiteljstvo to storiti, vse drugo prizadevanje bo večno ostalo udarec v vodo. Izobraženo, sposobno učiteljstvo in dober šolski obisk sta faktorja rentabilnosti ljudskega in z njim zvezanega nadaljevalnega šolstva. Nezmisljivo, uničevati in rušiti ta temeljna činitelja, na drugi strani pa zahtevati izpopolnjevanje sedanjega ljudskega šolstva do splošne uvedbe kmetijske nadaljevalne šole.

Prepričan sem tudi, da bi lahko že davno prišlo do uvedbe nadaljevalne šole za kmetijsko ljudstvo, ko bi vse naše resolucije, petičije in zahteve v svrhu nadaljnjega razvoja ljudske šole in širše

splošne naobrazbe ne šle znano pot v koš.

Naš glas je vedno glas vpijočega v puščavi, in tudi pri sedanjí akciji nihče učiteljstva ne vpraša za mnenje, dasi nas bodo potrebovali, ker sami ne bodo vršili naloge, ki jo bodo odkazali kmetijski nadaljevalni šoli.

Vendar ostanemo svojim načelom zvesti. Neprestano smo ostali kot en mož proti vsakemu poslabšanju šolstva na deželi, pobijali nazor, da za ljudstvo na kmetih ni treba višje organiziranih ljudskih šol in obenem še zahtevati njih izpopolnjevanje v kulturni smeri posebno z ozirom na gospodarske strokovne potrebe.

Veliko potrebo po višji strokovni naobrazbi in inteligenci posestnika kot samostojnega podjetnika, ki še le garantira produkcijo v večji meri, sem sam podrobno razložil v lanski svoji razpravi »Doneski k vprašanju o preosnovi ljudskega šolstva po Stajerskem na deželi«.

Naj omenim na tem mestu besede strokovnjaka o kmetijskih vedah, konsumenta v c. kr. poljedelskem ministrstvu, dr. Julija Olschowega, ki se glasi prilično takole:

»Die Landwirtschaft paßt heute nicht mehr für den Bauern, wie er noch allgemein aufgefaßt wird, dieselbe soll vielmehr von wirklich fachwissenschaftlich wie auch sonst im allgemeinen hoch gebildeten Männern betrieben werden, damit nicht die Gesamtheit an Unterproduktion leide.«

Kmetijsko nadaljevalno šolo prav pojmuje, o nje potrebi smo že davno prepričani, zato bomo le premotrivali nekoliko zapreke, ki se nje uvedbi postavljajo nasproti. Treba je za to sposobnih učiteljev in gmotnih sredstev.

Najboljši način usposobljenja so gotovo strokovni tečaji na strokovnih šolah kakor se dandanes vrše. Učitelji bi pa na njih mnogo več pridobili, ko bi imeli boljše znanstveno podlago že iz naših učiteljskih. Ponovno opozarjamo zaradi tega na našo staro zahtevo, preobraziti učiteljska v višja učilišča, na katerih si bodoči učitelji zares pridobe temeljito in višjo znanstveno podlago v vseh, posebno pa realističnih vedah kakor so to: biologija, fiziologija, kemija, fizika, anatomija itd.

Najteže bo pri nas seveda rešiti gmotno vprašanje, zakaj znano je, da za šolo ni denarja nikdar, in da učiteljstvo uživa že itak previsoke plače.

V podavnanji g. Humeke ta pereča točka ni igrala nobene pomembne vloge, zakaj prišla je na dnevni red le po iniciativni slušatelj. Poročal nam je temeljiteje, kako naj izkušamo prebivalstvo in mladino pridobivati za stvar, namreč z nekako propagando in agitacijo, z ljubeznivostjo in posebno požrtvornostjo, ki jo naj dosledno in z vnuem izvedemo zaradi dobre stvari same. Glede plačila nas je pomiril z apelom na naš splošno znani idealizem, ki ga naj še gojimo vkljub vsem krivičnim in zapostavljanju, ki jih moramo pretrpeti.

Mislím, da mi ni treba omeniti, kako naj sodi učitelj, ki samega sebe in svoje delo spoštuje, o tej sporni točki.

Tudi propaganda in agitacija med ljudstvom in nedospelimi od 14. leta naprej ni lahka reč. Naše ljudstvo je zbežgano in proti šolstvu obče nahujskano, pripravljeno staršev, da privolijo fantom in dekletom pohajati v nadaljevalno šolo v dobi od 14. leta do 18. leta, ko so doma najbela delavna sila, bi zadelo ob skrajni odpor. Naš posestnik svoj poklic še premalo uvaža in spoštuje, o lastnih zmoglostih glede kmetovanja, ima pa sila visoke pojme, potrebe po višji strokovni naobrazbi svojega naraščaja pa ne more še pojmovati. V kratkem se posebno v sedanjem položaju ne bo dalo ničesar opraviti. Sploh pa za boljše dobrobit na tem svetu našemu ljudstvu manjka smisla, uživanja in volje, razen tega hipnega užitka v jedi in obilni pijaci in brezdelja, posebno mu pa manjka možnosti pogleda v bližnjo bodočnost. Seveda so to že smotri značajne vzgoje v nadaljevalni šoli sami, ki jih ne smemo še zahtevati, vendar njih popolni nedostatek ovira priporočeno propagando in agitacijo za šolski obisk. Ta se bo dal šele v dolgi dobi let, ako se razmere malo predrugačijo, po vztrajnem in doslednem vplivanju vzporedno z izboljšanjem ljudskošolskih razmer doseči. Mladina se bo dala prej pridobiti za stvar, ako se na njo v višji stopnji ljudske šole dosledno v tem smislu vpliva. V ostalem se pa za svojo osebo strinjamo s tem, da bodi v kmetijski nadaljevalni šoli obisk prvih 30 let neobligaten.

Vsaka propaganda zahteva od propagatorja neobičajne požrtvornosti in za to, mislim nimna naše učiteljstvo pri sedanjih razmerah več posebne vneme, vrhutega si bi s tem nakopalo le velikih skrbi in dela, cvenka pa nič. Kako čudne pojme imajo še ljudje o učiteljevanju, ka-